

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒

โดย นางสาวพรพรรณ แสนบุญศิริ
นักวิชาการแผนกที่ภาพถ่ายชำนาญการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒
๒. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject)
๓. เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (Personal Data Protection Act : PDPA) เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติโดยได้รับอิทธิพลมาจากระเบียบการคุ้มครองข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ กฎหมายระบุเหตุผลและความจำเป็นว่า "เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล" มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นกฎหมายว่าด้วยการให้สิทธิกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ให้ปลอดภัย และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอนุญาต

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมายที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (มาตรา ๔) ทั้งนี้กฎหมายนี้ไม่ใช่บังคับแก่

๑. บางส่วนของภาครัฐ แต่อาจมีข้อยกเว้นเพิ่มเติมตามพระราชกฤษฎีกาได้ หน่วยงานที่ได้รับยกเว้น เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับความมั่นคงสาธารณะ กิจการของรัฐสภาและศาล
๒. การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัว
๓. การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ของสื่อมวลชน งานศิลปะหรือวรรณกรรม
๔. การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ
๕. บริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิก ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะส่วนตัวแยกอยู่แล้ว คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย พ.ศ. ๒๕๕๙)

ขอบเขต

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่ เลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลสุขภาพ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น แต่ข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทมีหลักการที่เข้มงวดกว่าข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ได้แก่ “ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน” เช่น เชื้อชาติ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลพันธุกรรม พฤติกรรมทางเพศ เป็นต้น

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล “ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล

๑. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) กฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่โดยหลักการทั่วไปหมายถึง บุคคลที่ข้อมูลนั้นระบุไปถึง โดยสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject Right) ประกอบด้วย

- ๑.๑ สิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมจะนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์ใด
- ๑.๒ สิทธิขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุม
- ๑.๓ สิทธิขอให้โอนข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองไปยังผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่นใด
- ๑.๔ สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองเมื่อใดก็ได้
- ๑.๕ สิทธิขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้
- ๑.๖ สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองไว้เป็นการชั่วคราวได้
- ๑.๗ สิทธิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน
- ๑.๘ สิทธิในการร้องเรียนกรณีที่คุณควบคุมหรือผู้ประมวลผลไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

๒. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนโดยทั่วไปที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่สำคัญที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล ดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ แจ้งเหตุการณ์ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลให้สำนักงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทราบภายใน ๗๒ ชั่วโมงนับแต่ทราบเหตุ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer: DPO) เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูล ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รักษาความลับของข้อมูลที่ได้รับหรือได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงให้คำแนะนำแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

๓. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บริการ Cloud service เป็นต้น

ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่หลัก คือ ดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น เว้นแต่คำสั่งนั้นขัดต่อกฎหมายหรือบทบัญญัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ฐานทางกฎหมาย (หรือฐานการประมวลผลข้อมูลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล)

๑. ฐานประโยชน์สำคัญต่อชีวิต (Vital Interest) คือ กรณีที่เป็นการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล เช่น การเข้ารับบริการทางการแพทย์ ณ โรงพยาบาล

๒. ฐานสัญญา (Contract) คือ กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา เช่น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทำสัญญากู้ยืมเงินจากธนาคาร ธนาคารสามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ตามวัตถุประสงค์ของสัญญา

๓. ฐานภารกิจสาธารณะ / อำนาจรัฐ (Public Task) คือ กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐ เช่น หน่วยงานของรัฐจัดทำ Big Data เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร

๔. ฐานประโยชน์อันชอบธรรมด้วยกฎหมาย (Legitimate Interest) คือ กรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น เช่น บริษัทเอกชนติดตั้งกล้องวงจรปิดภายในอาคารเพื่อรักษาความปลอดภัย ซึ่งบริษัทสามารถเก็บรวบรวมภาพถ่ายซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้

๕. ฐานการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Obligations) คือ กรณีที่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

๖. ฐานความยินยอม (Consent) คือ กรณีนี้ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องดำเนินการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน ด้วยการจัดทำแบบฟอร์มขอความยินยอมเป็นหนังสือ หรือทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะที่ชัดเจนแยกส่วนจากข้อความอื่น โดยมีรูปแบบและเป็นภาษาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย

๗. ฐานจดหมายเหตุ / วิจัย / สถิติ (Scientific or Historical Research) คือ กรณีเป็นการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ การศึกษาวิจัย หรือสถิติ

ความรับผิดและบทลงโทษ

๑. ความรับผิดทางแพ่ง

๑.๑ ผู้กระทำความผิดข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม

๑.๒ ศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้อีกสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

๒. โทษอาญา

๒.๑ กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้สำหรับความผิดร้ายแรง เช่น การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนโดยมิชอบ การล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นแล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยมิชอบ

๒.๒ ระวังโทษสูงสุดจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒.๓ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นอาจต้องร่วมรับผิดในความผิดอาญาที่เกิดขึ้น

๓. โทษทางปกครอง

๓.๑ กำหนดโทษปรับทางปกครองสำหรับการกระทำความผิดที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายกำหนด เช่น การไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ การขอความยินยอมโดยหลอกลวงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการไม่แต่งตั้ง DPO เป็นต้น

๓.๒ โทษปรับทางปกครองสูงสุด ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

กฎหมายฉบับนี้ช่วยสร้างความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพิ่มความมั่นใจ และความน่าเชื่อถือ ในการยินยอมของประชาชน ในการให้ข้อมูลส่วนบุคคลกับหน่วยงานต่างๆ ลดความเสี่ยงจากการถูกละเมิด ข้อมูลส่วนบุคคลได้

ประโยชน์ต่อตนเอง

๑. ได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และสามารถร้องเรียนและขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้
 ๒. มีสิทธิรับทราบวัตถุประสงค์ของการให้ข้อมูลก่อนตัดสินใจให้ข้อมูล
 ๓. มีสิทธิขอเข้าถึงและรับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองจากทางผู้เก็บข้อมูลได้ทุกเมื่อ
 ๔. มีสิทธิยกเลิกความยินยอมในการเก็บ ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองได้ทุกเมื่อ
- โดยผู้เก็บข้อมูล (Data Controller) จะต้องยอมรับ และระงับการใช้งานข้อมูลตามความต้องการของเจ้าของข้อมูล

ประโยชน์ต่อองค์กร

๑. มีมาตรฐานการจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล
๒. ส่งเสริมการดำเนินการและการทำธุรกิจเกี่ยวกับข้อมูล
๓. สะดวกและลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจของภาคเอกชน

ประโยชน์ต่อสาธารณะ

๑. มีมาตรฐานในการกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่สอดคล้องตามหลักสากล
๒. ข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความถูกต้องเหมาะสม สร้างการยอมรับในระดับสากล
๓. สร้างสังคมที่เข้มแข็ง สามารถตรวจสอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้มีความถูกต้องเหมาะสม

แหล่งที่มา

หลักสูตร : พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒

บรรยายโดย : ผศ.ดร. ประพันธ์พงษ์ ขำอ่อน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สถาบัน: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.)

รูปแบบหลักสูตร : การเรียนออนไลน์ (E-Learning)

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘